

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 3-son

VOLUME 4 / ISSUE 3 / 2024
ISSUE DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.4.3.

ISSN 2181-2179
DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.

Crossref
Content
Registration

MUASSIS:
TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas’ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
Y. Mahmudov, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Y. Yarmolik,
E. Mustafayev

Musahhih:
S. Rasulova

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Jurnal 25.09.2024-yilda
bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 7

Adadi: 100. Buyurtma: № 141.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

N. Salayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR

S. Samadov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘i v.v.b.

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS’UL MUHARRIR

K. Hakimov – TDYU Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

TAHRIR HAY’ATI A’ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

F. Raximov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

Sh. Xaydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti professor v.b., yuridik fanlar doktori

R. Kabulov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Umirzakov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi

I. Astanov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Pulatov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Этот журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан. Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Й. Махмудов, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Е. Ярмолик,
Э. Мустафаев

Корректор:
С. Расулова

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Журнал передан в типографию
25.09.2024.

Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 7. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 141.

Отпечатано в типографии ТГЮУ.

© Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Н. Салаев – доктор юридических наук, профессор кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Самадов – врио начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

К. Хакимов – доктор юридических наук, доцент, заведующий кафедрой уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – доктор юридических наук, профессор, ректор Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Ф. Рахимов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

К. Абдурасулова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

В. Давлятов – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент

С. Ниёзова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Ш. Хайдаров – доктор юридических наук, и.о. профессора Ташкентского государственного юридического университета

Р. Кабулов – доктор юридических наук, профессор Академии МВД Республики Узбекистан

Б. Умирзаков – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент Академии МВД Республики Узбекистан

А. Баратов – кандидат юридических наук, доцент Ташкентского государственного юридического университета

И. Астанов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

Б. Пулатов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan. The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
Y. Makhmudov, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Y. Yarmolik, E. Mustafae

Proofreader:
S. Rasulova

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgokh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

The journal is submitted to the Printing house on 25.09.2024.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 7.

Units: 100. Order: № 141.

Printed in the Printing house of TSUL

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF

N. Salayev – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EDITOR-IN-CHIEF

S. Samadov – Acting Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal and Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

K. Khakimov – Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of TSUL, Doctor of Law, Associate professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Rector of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

F. Raximov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

Q. Abdurasulova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD), Associate Professor

S. Niyozova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Sh. Khaydarov – Acting professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Kabulov – Professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Umirzakov – Associate professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD)

A. Baratov – Associate professor of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

I. Astanov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Pulatov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. KRIMINOLOGIYA. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Xaydarov Shuxratjon Djumaevich

AYOLNI O'Z HOMILASINI SUN'IY RAVISHDA TUSHIRISHGA MAJBURLASHNING
OBYEKTIV BELGILARI 8

Kamalova Dildora Gayratovna

TAMOM BO'LGAN VA TAMOM BO'LMAGAN SUIQASD20

Yermashev Jengis Maratovich

BOJXONA SOHASIDAGI JINOYATLARNI SODIR ETGAN SHAXSNING
KRIMINOLOGIK TAVSIFI YUZASIDAN MULOHAZALAR29

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

Dadaxanova Durdona Abdukaxxarovna

JINOYAT SODIR ETGAN SHAXSLARNI MAJBURIY MEHNATGA JALB QILISH BILAN
BOG'LIQ JAZOLAR TUSHUNCHASI39

Abdullayev Diyor Ibodillayevich

AMERIKA QO'SHMA SHTATLARI QONUNCHILIGI VA HUQUQNI
QO'LLASH AMALIYOTIDA EHTIYOT CHORASI SIFATIDA
UY QAMOG'INING O'ZIGA XOS JIHATLARI51

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. КРИМИНОЛОГИЯ. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Хайдаров Шухратжон Джумаевич

ОБЪЕКТИВНЫЕ ПРИЗНАКИ ПОНУЖДЕНИЯ ЖЕНЩИНЫ К СОВЕРШЕНИЮ
АБОРТА 8

Камалова Дилдора Гайратовна

ОКОНЧЕННОЕ И НЕОКОНЧЕННОЕ ПОКУШЕНИЕ20

Ермашев Женгис Маратович

ВОПРОСЫ КРИМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛИЦА,
СОВЕРШИВШЕГО ПРЕСТУПЛЕНИЯ В ТАМОЖЕННОЙ СФЕРЕ29

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО. СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Дадаханова Дурдона Абдукаххаровна

ПОНЯТИЕ НАКАЗАНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ПРИНУДИТЕЛЬНЫМ ТРУДОМ
СОВЕРШИВШИХ ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛИЦ39

Абдуллаев Диёр Ибодиллаевич

ОСОБЕННОСТИ ДОМАШНЕГО АРЕСТА КАК МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ
В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ И ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ США51

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW, PREVENTION OF OFFENSES. CRIMINOLOGY. CRIMINAL PROCEDURAL LAW

Khaydarov Shukhratjon Jumaevich

OBJECTIVE SIGNS OF FORCING A WOMAN TO HAVE AN ABORTION 8

Kamalova Dildora Gayratovna

COMPLETED AND INCOMPLETE ATTEMPTS20

Ermashov Jengis Maratovich

ISSUES OF CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE PERSON WHO
COMMITTED CRIMES IN THE CUSTOMS SPHERE29

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. CRIMINOLOGY, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

Dadakhonova Durdona Abdukaxxarovna

THE CONCEPT OF PUNISHMENTS RELATED TO FORCED LABOR OF PERSONS
WHO HAVE COMMITTED CRIMES39

Abdullayev Diyor Ibodillayevich

DISTINCTIVE FEATURES OF HOUSE ARREST AS A PREVENTIVE MEASURE
IN THE LEGISLATION AND LAW ENFORCEMENT PRACTICE OF THE UNITED
STATES51

Kelib tushgan / Получено / Received: 24.08.2024
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 16.09.2024
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 25.09.2024

DOI: 10.51788/tsul.ccj.4.3./WPOC3689
UDC: 343.268.3(045)(575.1)

AYOLNI O'Z HOMILASINI SUN'IY RAVISHDA TUSHIRISHGA MAJBURLASHNING OBYEKTIV BELGILARI

Xaydarov Shuxratjon Djumaevich,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga
qarshi kurashish kafedrasi professori v.b.,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ORCID: 0000-0002-8188-7410
e-mail: Xaydarovshuxrat@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyati tushunchasi, o'ziga xos xususiyatlari hamda jinoyatning obyektiv belgilari bayon etilgan. Shuningdek, ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatining obyektiv belgilari jinoyat huquqi mutaxassisleri fikrlari asosida tahlil qilingan. Muallif ushbu olimlar fikrlariga ilmiy yondashib, o'z fikrlarini ilmiy tahlil qilish asosida yoritgan. Bundan tashqari, maqolada ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash uchun javobgarlik belgilangan JK 115-moddasining ayrim boshqa o'xshash jinoyatlar bilan bog'liq jihatlari ham to'xtalib o'tilgan. Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatidagi "majburlash" atamasi deganda O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 8 ta jinoyat tarkibidagi jinoyat obyektiv tomonining sodir etish usuli sifatida majburlash nazarda tutilganligi tahlil qilingan. Shuningdek, ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatlari Ispaniya, Marokash, Polsha, Latviya, Litva, Turkiya, Belgiya va boshqa xorijiy davlatlar qonunchiligi asosida qiyosiy o'rganilgan. Maqolada ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatining 2014–2022-yillardagi statistikasi, shuningdek, tadqiqot ishi yuzasidan o'rganilgan hukmlar ilmiy asosda tahlil qilib berilgan. Muallif ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyati uchun javobgarlik nazarda tutilgan qonunchilik normalarini takomillashtirish yuzasidan ilmiy asoslantirilgan xulosa va takliflarini bergan.

Kalit so'zlar: jinoyat, javobgarlik, homila, majburlash, sog'liq, shikast, kvalifikatsiya, hayot, jabrlanuvchi, ruhiy, jismoniy, sun'iy, qonuniy, zo'rlik.

ОБЪЕКТИВНЫЕ ПРИЗНАКИ ПОНУЖДЕНИЯ ЖЕНЩИНЫ К СОВЕРШЕНИЮ АБОРТА

Хайдаров Шухратжон Джумаевич,
доктор философии по юридическим наукам (PhD),
и. о. профессора кафедры «Уголовное право,
криминология и борьба с коррупцией»
Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. В данной статье раскрывается понятие преступления понуждения женщины к искусственному прерыванию беременности, его особенности, а также объективные признаки преступления. Также в статье проанализированы объективные признаки преступления понуждения женщины к аборту на основании мнений специалистов уголовного права. При освещении мнений этих учёных автор использовал научный подход, основанный на научном анализе. Кроме того, в статье затрагиваются аспекты статьи 115 Уголовного кодекса, которая устанавливает ответственность за понуждение женщины к совершению аборта, в связи с некоторыми другими подобными преступлениями. В статье анализируется, что под термином «понуждение» в преступлении понуждения женщины к аборту подразумевается понуждение как объективная сторона и способ совершения преступления в составе 8 преступлений, предусмотренных Уголовным кодексом Республики Узбекистан. Кроме того, на основе сравнительного анализа проанализированы преступления, связанные с понуждением женщины к аборту, в законодательстве Испании, Марокко, Польши, Латвии, Литвы, Турции, Бельгии и других зарубежных стран. В статье дан научно обоснованный анализ статистических данных за 2014–2022 годы по преступлению понуждения женщины к аборту, а также приведённых суждений по исследовательской работе. Также в статье даны научно обоснованные выводы и предложения по совершенствованию законодательных норм, предусматривающих ответственность за преступление понуждения женщины к аборту.

Ключевые слова: преступление, ответственность, плод, понуждение, здоровье, травма, квалификация, жизнь, потерпевшая, психическое, физическое, искусственное, юридическое, насилие.

OBJECTIVE SIGNS OF FORCING A WOMAN TO HAVE AN ABORTION

Khaydarov Shukhratjon Jumaevich,
Acting Professor of the Department of Criminal law,
Criminology and Anti-Corruption,
Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy in Law (PhD)

Abstract. *This article describes the concept of the crime of forcing a woman to have an artificial abortion, its characteristics, and the objective signs of the crime. The objective signs of the crime of forcing a woman to have an artificial abortion are analyzed based on the opinions of criminal law experts. The author approached the opinions of these scholars scientifically and highlighted their opinions based on scientific analysis. In addition, the article also touches upon aspects related to some other similar crimes of Article 115 of the Criminal Code, which establishes liability for forcing a woman to have an artificial abortion. In addition, the article also touches on aspects related to some other similar crimes of Article 115 of the Civil Code, which provides for liability for forcing a woman to have an abortion. The term “forcing” in the crime of forcing a woman to have an artificial abortion is understood as a method of committing the objective side of the crime in 8 crimes of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. A comparative analysis of crimes related to the forced abortion of a woman was also conducted based on the legislation of Spain, Morocco, Poland, Latvia, Lithuania, Turkey, Belgium, and other foreign countries. The article analyzes the statistics of crimes involving forcing a woman to have an abortion for 2014-2022, as well as the sentences studied in connection with the study. The author provides scientifically based conclusions and proposals for improving legal norms that provide for liability for the crime of forcing a woman to have an artificial abortion.*

Keywords: *crime, liability, fetus, coercion, health, injury, qualification, life, victim, mental, physical, artificial, legal, coercion.*

Kirish

Barchamizga ma'lumki, ona o'z farzandiga kuchli mehr rishtalari bilan bog'langan bo'ladi, bu rishtalarning ayolning xohishsiz uzib tashlanishi uning ruhiyatida iz qoldirishi tabiiy. Shu bois ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatining ijtimoiy xavfliligi uning salbiy oqibatlarida ham namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash hayot yoki sog'liq uchun xavfli jinoyatlardan biri hisoblanadi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashning ijtimoiy xavfliligi uning huquqqa xilof ekanligi, majburlovchi xususiyatga egaligi, ayol irodasini cheklashi, qasddan sodir etilishi, ayolni o'z manfaatlari yo'lida harakat qilishga majburlash, ayol sog'lig'iga, tanlov erkinligiga tajovuz qilish bilan ham baholanadi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashning ijtimoiy xavfliligini yana shu bilan ham izohlash mumkinki, ushbu harakat natijasida ayolning ruhiyatida jiddiy salbiy o'zgarishlar yuz berishi mumkin, sog'lig'iga shikast yetishi, kelgusida farzand ko'ra olmaydigan oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Shu bilan birga T.V. Kondrashova ta'kidlaganidek, “ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashda ayolning tanlov erkinligiga tajovuz qilinadi, sun'iy ravishda homila tushirishni ixtiyoriy tanlash huquqi buziladi” [1, 2].

Y.F. Mashtalarning yozishicha, “ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash aholi salomatligining umumiy darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ona va

bola sog'lig'ining muhofazasini kamaytiradi, jamiyatda demografik vaziyatga putur yetkazadi" [3].

Ushbu jinoyatning sodir etilishi statistikasini tahlil qiladigan bo'lsak, jinoyatning kamayish tendensiyasini kuzatishimiz mumkin. Xususan, mamlakatimizda ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash bo'yicha:

- 2014-yilda – 3 ta (6 nafar shaxs);
- 2015-yilda – 3 ta (7 nafar shaxs);
- 2016-yilda – 4 ta (4 nafar shaxs);
- 2017-yilda – 6 ta (6 nafar shaxs);
- 2018-yilda – 5 ta (5 nafar shaxs);
- 2019-yilda ish ko'rilmagan;
- 2020-yilda – 1 ta (1 nafar shaxs);
- 2021-yilda ish ko'rilmagan;
- 2022-yilda – 1 ta (4 nafar shaxs) jinoyat sodir etilgan.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashda jinoyatning obyektini tahlil qilish muhim hisoblanadi.

Jinoiy tajovuz obyektini to'g'ri tavsiflash muayyan turdagi jinoyatlarning mohiyatini yoritish, ularning ijtimoiy xavflilik xususiyatini ko'rsatish imkoniyatini beradi, shuningdek, aniq jinoyatlarni to'g'ri kvalifikatsiya qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Jinoyat obyekti tajovuz qaratilgan ijtimoiy munosabatlarning jinoyat huquqi bilan muhofaza qilinadigan majmuidir [4–6]. Adabiyotlarda yetarli e'tibor berilmaganligi tufayli ham ushbu muammo hanuzgacha o'zining to'laqonli yechimini topmaganligini qayd etish lozim.

Mazkur muammoning ba'zi bir jihatlariga berilgan tavsiflarda qarama-qarshiliklar kuzatiladi, ilgari surilgan fikrlar esa aksariyat hollarda umumiy xususiyat kasb etadi. Holbuki, ushbu qilmish uchun javobgarlik belgilangan jinoyat qonuni normalari va ularning qo'llanish amaliyotini yanada takomillashtirish yuzasidan ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqish uchun aynan jinoyat obyektini to'g'ri aniqlash birinchi darajali ahamiyatga egadir.

Material va metodlar

Tadqiqotda Jinoyat kodeksida nazarda tutilgan "Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash" masalalari bo'yicha qonunchilik normalari va huquqshunos olimlarning ilmiy-nazariy qarashlaridan foydalanildi hamda qiyosiy-huquqiy usul, tahlil, sintez, kuzatish, umumlashtirish, induksiya va deduksiya metodlari qo'llandi.

Tadqiqot natijalari

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatining obyekti o'ziga xos xususiyatga ega. Bu borada M.H. Rustamboyev ta'kidlaganidek, ushbu jinoyatning obyekti "homilador ayolning hayoti va (yoki) sog'lig'ining xavfsizligini ta'minlovchi ijtimoiy munosabatlar" [7] hisoblanadi.

Homilani sun'iy ravishda tushirishga majburlashda ayolning reproduktiv tanlov erkinligiga tajovuz qilinadi. Bunda majburlashning asosiy xususiyati shundaki,

homilador ayolning iroda erkinligi to'liq inkor etilmaydi, balki jabrlanuvchining mustaqil qaror qabul qilish imkoniyati cheklanadi, majburlanayotgan sharoitda homilador ayol o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlikdan rozi bo'ladi.

Homilador ayolning irodasi erkinligi deganda uning homilani dunyoga keltirish bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish, reproduktiv tanlovni erkin amalga oshirish qobiliyatini tushunish mumkin. Majburlash natijasida ayolga tashqaridan bosim bo'lishi natijasida u farzandini dunyoga keltirish masalasida erkin qaror qabul qila olmaydi.

Boshqacha aytganda, majburlash orqali homilador ayolning iroda erkinligi, ya'ni harakat qilish uchun tanlov imkoniyati cheklanadi. Natijada homilador ayol farzandini dunyoga keltirish borasida o'zi erkin qaror qabul qila olmaydi, aybdor shaxsning talabi bo'yicha ish tutishga majbur bo'ladi.

Homilador ayolda ichki irodaviy qarama-qarshilik yuzaga kelib, uning ichki his-tuyg'ularidan kelib chiqqan holda mustaqil qaror qabul qilish erkinligi bostiriladi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyati obyektiv tomondan majburlash orqali sodir etiladi.

Jinoyat huquqida "majburlash" deganda jabrlanuvchining u yoki bu harakatga roziligini olish maqsadida unga ruhiy yoki jismoniy ta'sir ko'rsatish tushuniladi.

Jismoniy ta'sir ko'rsatish do'pposlash, uning yoki yaqinlarining sog'lig'iga zarar yetkazish kabilarda, ruhiy ta'sir ko'rsatish esa qo'rqitish, tahdid qilish, o'ziga yoki yaqinlariga zarar yetkazishga va'da qilish, tovlamachilik qilish singari xatti-harakatlarda namoyon bo'ladi.

Ruhiy ta'sir ko'rsatish aniq, yaqqol ifodalanmay, bevosita aybdor shaxsning xatti-harakatlaridan kelib chiqishi ham mumkin. Ruhiy ta'sir ko'rsatish erkakning ayolga nisbatan moliyaviy yordam ko'rsatmaslik, tashlab ketish, uydan haydab yuborish bilan qo'rqitishida ham namoyon bo'lishi kuzatiladi. Ko'p hollarda homilador ayol erkakka moddiy yoki boshqacha tarzda qaram bo'lganligi sababli uning talablariga bo'ysunishga majbur bo'ladi.

Majburlash O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 8 ta jinoyat tarkibida jinoyat obyektiv tomonini sodir etish usuli sifatida nazarda tutilgan (JK 115-, 115¹-, 127¹-, 135-, 145-, 148²-, 149- va 192¹-moddalarini).

Ushbu jinoyat tarkiblarida o'z mol-mulkiga bo'lgan huquqidan voz kechishga majburlash (JK 192¹-moddasi), hammualliflikka majburlash (JK 149-moddasi), mehnatga ma'muriy tarzda majburlash (JK 148²-moddasi), giyohvandlik vositalarini, ularning analoglarini yoki psixotrop moddalarni iste'mol qilishga majburlash (JK 127¹-moddasi), insonni undan a'zolarini transplantatsiya uchun olishga rozilik berishga majburlash (JK 115¹-moddasi), diniy faoliyatga majburlash (JK 145-moddasi) kabilar nazarda tutilgan. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, JKda majburlash ko'proq ruhiy bosim o'tkazishga qaratilgan xatti-harakatlarni nazarda tutadi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash uchun javobgarlik belgilangan JK 115-moddasi ham ayrim boshqa jinoyatlar bilan bog'liq jihatlariga ega.

Avvalambor, JK 115-moddasida shaxs homilani qonuniy asoslarda sun'iy ravishda tushirishga majburlashi lozim bo'ladi, aksincha bo'lsa, ya'ni ayblanuvchi homilador

ayolni jinoiy ravishda (tibbiy nuqtayi nazardan mumkin bo'lmagan holatda davolash muassasasidan tashqarida yoki sun'iy ravishda homila tushirishga huquqi bo'lmagan shaxs tomonidan) homila tushirishga majburlasa, shaxsning harakatlari ishtirokchi sifatida qo'shimcha ravishda JK 114-moddasi bilan ham malakalanadi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashda majburlov usullari ham jinoyatni boshqa moddalar bilan qo'shimcha kvalifikatsiya qilish zaruratini vujudga keltirishi mumkin.

Basharti ayblanuvchi homilador ayolni sun'iy ravishda homilani tushirishga majburlash uchun o'ldirish yoki zo'rlik ishlatish bilan qo'rqitsa, uning qilmishi JK 112-va 115-moddalari majmui bilan, sog'lig'iga tan jarohati yetkazsa, tegishli JK 104-, 105-, 109- yoki 126¹-moddalari bilan malakalanishi lozim bo'ladi.

Yoxud homilador ayol tanasining va (yoki) jinsiy a'zolarining yalang'och holdagi foto- va (yoki) videotasvirini o'z ichiga olgan axborotni tarqatish bilan qo'rqitsa, qilmish qo'shimcha ravishda JK 141³-moddasi bilan ham kvalifikatsiya qilinishi lozim bo'ladi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatini tamom bo'lgan jinoyat sifatida kvalifikatsiya qilish uchun homila sun'iy tushirilgan bo'lishi talab etiladi. Ya'ni jinoyat moddiy tarkibli bo'ladi va homila tushishi tarzidagi oqibat kelib chiqqan vaqtdan boshlab tugallangan hisoblanadi.

Shu bilan birga, sud-tergov amaliyotida shaxs oilaviy yoki boshqa sabablarga ko'ra, homilador ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga ko'ndirishga harakat qilish holatlari uchraydi.

Huquqni qo'llash amaliyotida "ko'ndirish" va "majburlash" tushunchalarini farqlash lozim. Chunki ko'ndirishda shaxs homilador ayolga turli rag'bat, masalan, pul, tilla taqinchoq yoki qimmatbaho buyumlar, avtomashina yoki uy kabi boyliklarni va'da qilib, evaziga homilasini tushirishni so'rashi mumkin. Bunday hollarda shaxsning harakatlarini "majburlash" sifatida baholab bo'lmaydi.

JK 115-moddasi talqinida majburlash homilador ayolning irodasiga majburlovchi ta'sir ko'rsatishni nazarda tutuvchi qo'rqitish, uydan haydab yuborish, moddiy yordamdan mahrum qilish, oziq-ovqatni cheklash yoxud ilgari kundalik (odatiy) bo'lgan imkoniyatlarni boshqacha tarzda cheklashni tushunish mumkin. Bunday majburlov shakllari "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunda nazarda tutilgan iqtisodiy (xotin-qizlarning normal yashash va kamol topish uchun oziq-ovqat, uy-joy hamda boshqa zarur shart-sharoitlar bilan ta'minlanishga bo'lgan huquqini, mulk huquqini, ta'lim olish hamda mehnatga oid huquqini amalga oshirishni cheklash) va ruhiy (haqoratlash, ularga tuhmat qilish, tahdid qilish, ularning sha'nini, qadr-qimmatini kamsitish, shuningdek, ularning xohish-irodasini cheklash) zo'ravonlik shakllari ko'rinishida ham bo'lishi mumkin.

Jinoyat ishlari tahlili ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash o'zini o'zi o'ldirish darajasiga yetkazish (103-modda), nomusga tegish (118-modda), jinsiy ehtiyojni zo'rlik ishlatib g'ayritabiiy usulda qondirish (119-modda), qasddan odam o'ldirish (97-modda), qiynash (110-modda), o'n olti yoshga to'lmagan shaxs bilan jinsiy aloqa qilish (128-modda), tovlamachilik (165-modda) kabi jinoyatlar bilan birgalikda sodir etilganligini ko'rsatmoqda.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashga qaratilgan xatti-harakatlar homilador ayolning ota-onasi, yaqin qarindoshlari, bolaning otasi, turmush o'rtog'i va uning qarindoshlari (qaynona, qaynota, qaynsingil va b.), tibbiyot tashkilotlarining xodimlari yoki boshqa shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin.

Tadqiqot natijalari tahlili

Sud-tergov amaliyoti ham JK 115-moddasida nazarda tutilgan qilmishni sodir etgan jinoyat subyekti va jabrlanuvchisi o'rtasida qarindosh-urug'chilik, tanish-bilishchilik munosabatlari borligini ko'rsatdi.

Xususan, tadqiqot ishi bo'yicha o'rganilgan 30 ta jinoyat ishi quyidagicha, ya'ni:

– sudlanuvchi jabrlanuvchi bilan nikohsiz muntazam jinsiy aloqada bo'lib kelgan tanishi – 53 foiz;

– sudlanuvchining turmush o'rtog'i yoki shar'iy nikoh asosida birgalikda istiqomat qilayotgan shaxs – 33 foiz;

– jabrlanuvchining otasi, o'qituvchisi yoki qo'shnisi – 14 foiz bo'lgan.

“Har qanday majburlov maqsadi muayyan xulq-atvor yoki undan voz kechish bo'lgani kabi, ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash ham o'zining yakuniy maqsadi sifatida ayol tomonidan o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishni ko'zlagan xatti-harakatlarni amalga oshirishga qaratilgan” [8].

Bunda homilani sun'iy ravishda tushirish qonuniy bo'lishi lozim bo'ladi, aks holda, shaxs ayolni jinoiy ravishda homila tushirishga majburlasa, shaxsning harakatlari qo'shimcha ravishda JK 114-moddasi bilan ham malakalanadi.

T.Y. Kobozeva ta'kidlaganidek, “jinoiy majburlov – shaxsga uning shaxsiy xohishiga qarshi, majburlayotgan shaxs yoki u manfaatlarini ifodalayotgan shaxs manfaatlari uchun harakat (harakatsizlik) sodir etishga majburlash maqsadida qasddan uning iroda erkinligini cheklovchi, huquqqa xilof jismoniy yoki (va) ruhiy ta'sir ko'rsatishdir” [9].

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash uchun quyidagilar xos:

- homilador ayolning iroda erkinligiga maqsadli ta'sir ko'rsatish;
- ta'sir ko'rsatishning majburlovchi xususiyatga egaligi;
- majburlashning huquqqa xilof talab sifatida namoyon bo'lishi.

Ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlashda qo'llanadigan zo'rlik quyidagi talablarga javob berishi lozim:

- 1) zo'rlik jinoyatning maqsadi bo'lishi kerak emas;
- 2) zo'rlik jabrlanuvchi tomonidan anglashilishi lozim;
- 3) zo'rlik homilasini sun'iy ravishda tushirish talabi bilan mustahkamlanishi zarur.

“Majburlash o'z tabiatiga ko'ra homilador ayolning irodasiga ta'sir ko'rsatish usuli sifatida namoyon bo'ladi. Majburlashning o'ziga xosligi homilador ayolning irodasiga ta'sir ko'rsatish mexanizmi va xususiyatida aks etadi. Bunda majburlash irodani cheklashga qaratilgan maqsadli xatti-harakatlarda ifodalanadi” [10].

JK 115-moddasida qo'llanadigan majburlashda aybdor shaxs ayoldan o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishni talab qiladi, shu bois ham ushbu talabdagi homilani sun'iy ravishda tushirish bo'yicha talab homilador ayol e'tiboriga yetkazilishi va u tomonidan

anglashilishi lozim. Majburlash hamisha homilador ayolning irodasiga qarshi sodir etiladi.

“Shu bilan birga, majburlashda jabrlanuvchi tomonidan o‘z harakatini amalga oshirish imkoniyati to‘liq cheklanmaydi, balki saqlanib qoladi” [11]. Ya’ni jabrlanuvchida o‘z harakatlari rahbarlik qilish va oxir-oqibatda yakuniy qarorni qabul qilish imkoniyati saqlanib qoladi.

Ta’kidlash lozimki, majburlash hamisha ham ochiqdan ochiq zo’ravonlik bilan bog‘liq bo‘lmasligi mumkin, masalan, ko‘ndirish, iltimos qilish, ishontirish orqali ham ayol o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga majburlanishi mumkin.

“Biroq ushbu harakatlar natijasida homilador ayolning irodasi o‘zgaradi, bu esa majburlovning mohiyatiga zid keladi. Bunday holatda agar majburlovchi ta’sir ko‘rsatish ayolning huquqlarini cheklash, kamsitish, zo‘rlik ishlatish bilan bog‘liq bo‘lmasa, unda jinoyat tarkibi bo‘lmaydi” [12].

Y.F. Mashtaler “Ayolni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga majburlash unga yoki yaqinlariga zo‘rlik ishlatish, ularning mulkini yo‘q qilish yoki shikast yetkazish, tuhmat ma’lumotlarni tarqatish, jabrlanuvchi sir saqlamoqchi bo‘lgan ma’lumotni barchaga oshkor qilish, ularning huquq, erkinlik va qonuniy manfaatlariga putur yetkazish bilan qo‘rqitish orqali sodir etiladi” [3], – deb yozadi.

Jinoyat ishi materiallari tahlil qilinganda, qo‘rqitish boshqa farzandidan voz kechish, turmushini bekor qilish, uylanmaslik bilan tahdid qilish orqali amalga oshirilganligiga guvoh bo‘ldik.

Majburlash, shuningdek, homilani tushiruvchi dorini majburlab qabul qildirish, homilador ayolning qorin qismiga zarba berish kabi jismoniy zo‘rlik ishlatish orqali ham sodir etilgan.

JK 115-moddasida obyektiv tomondan sodir etish usuli sifatida faqatgina majburlash nazarda tutilgan. Biroq amaliyotda homilani sun’iy ravishda tushirish nafaqat majburlov, balki aldash yo‘li bilan ham sodir etilishi mumkin. Ta’kidlash lozimki, sud amaliyotida aldash orqali jabrlanuvchini ko‘ndirish majburlov sifatida kvalifikatsiya qilinmoqda.

Masalan, jinoyat ishlari bo‘yicha Qashqadaryo viloyati Kasbi tumani sudida 2022-yil 1-avgustda ko‘rilgan sud ishida jabrlanuvchi E.ga homilani sun’iy ravishda tushiradigan dorini “Coca-Cola” ichimligiga qo‘shib berib, aldov yo‘li bilan ichirilgan [13].

Yoki jinoyat ishlari bo‘yicha Surxondaryo viloyati Qumqo‘rg‘on tumani sudi tomonidan 2018-yil 12-iyulda ko‘rib chiqilgan jinoyat ishida ayblanuvchining jabrlanuvchini “senga uylanaman” deb aldab, uni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga majburlagani ham JK 115-moddasi bilan kvalifikatsiya qilish uchun asos bo‘lgan [14].

Fikrimizcha, bunday yondashuv amaldagi JK 115-moddasi konstruksiyasiga mos kelmaydi, biroq mantiqiy asosga ega, hozirgi vaqtda sud amaliyotida zarurati bor, deb hisoblaymiz. Shu maqsadda JK 115-moddasida jinoyatni sodir etish usuli sifatida “aldashni” ham kiritish maqsadga muvofiq.

Ta’kidlash lozimki, homilador ayolni sun’iy ravishda homila tushirishga majburlash o‘ldirish yoki zo‘rlik ishlatish bilan qo‘rqitib sodir etilsa, aybdor shaxsning harakatlari JK 112- va 115-moddalari majmui bilan malakalanishi lozim bo‘ladi.

Shuningdek, homilador ayolni unga sun'iy abortga olib keluvchi dori berib sun'iy ravishda homila tushirishga majburlashga qaratilgan harakatlar JK 114- va 115-moddalari majmui bilan malakalanishi lozim bo'ladi.

Masalan, Namangan viloyati Chust tumani sudida 2018-yil 10-mayda ko'rilgan sud ishi bo'yicha sudlanuvchi A. turmush o'rtog'i M.ni majburlab, dori ichish yo'li bilan homilasini tushirgan va uning harakatlari JK 114-moddasi 2-qismi hamda 115-moddasi bilan aybli deb topilgan [15].

Shuni ta'kidlash kerakki, hayot yoki sog'liq uchun xavfli jami 7 ta jinoyatdan 6 tasida og'irlashtiruvchi holatlar nazarda tutilgan. Lekin aynan JK 115-moddasida (ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash) og'irlashtiruvchi holat nazarda tutilmagan.

Javobgarlikni og'irlashtiruvchi holatlar jinoyatning ijtimoiy munosabatlarga yetkazadigan zarari yoki shaxsning ijtimoiy xavflilik darajasi yuqoriligi, jabrlanuvchining jinoyatchi bilan munosabatlarining o'ziga xosligidan kelib chiquvchi unga nisbatan qarshilik ko'rsatish imkoniyati cheklanganligi kabi omillar bilan bog'liq hisoblanadi.

Sud amaliyotida ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash natijasida og'ir oqibatlar kelib chiqishi holatlari mavjud. Masalan, jinoyat ishi bo'yicha jabrlanuvchi o'z joniga qasd qilganligi, farzand ko'rish qobiliyati yo'qotilganligi, ruhiy kasallikka chalinganligi, sog'lig'iga o'rtacha og'ir yoki og'ir shikast yetkazilganligi kabi holatlar aniqlangan.

Shularni inobatga olgan holda JK 115-moddasi ikkinchi qismida ushbu harakatlarning "og'ir oqibatlarga sabab bo'lishi" uchun jinoiy javobgarlikni nazarda tutish maqsadga muvofiq.

Shuningdek, ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatlari xorijiy davlatlar qonunchiligi asosida qiyosiy tahlil qilinganda, ayolni o'z homilasini sun'iy ravishda tushirishga majburlash jinoyati ko'p davlatlar jinoyat qonunlarida nazarda tutilmagan. Bunday amaliyot mavjud davlatlar sifatida Ispaniya, Marokash, Polsha, Latviya, Litva, Turkiya, Belgiya kabi davlatlarni ko'rsatish mumkin.

Masalan, Ispaniya JK 144-moddasida zo'rlik ishlatish, qo'rqitish yoki aldash yo'li bilan homilador ayolni abort qilishga ko'ndirish uchun javobgarlik belgilangan [16]. Bunda jinoiy javobgarlik kelib chiqishi uchun abortning amalga oshirilganligi ahamiyatga ega emas (homilaning tushirilganligi O'zR JK 115-moddasi obyektiv tomonining zaruriy sharti hisoblanadi).

Latviya JK 136-moddasida ham homilador ayolni abort qilishga majburlash, basharti buning natijasida abort amalga oshirilsa, 2 yilgacha ozodlikdan mahrum etish yoki majburiy jamoat ishlari, yoki eng kam oylik ish haqining 40 baravari miqdorida jarima bilan jazolanadi [17]. Latviya JKda ham ushbu jinoyatni tugallangan deb hisoblash uchun O'zR JK 115-moddasidagi kabi abortning amalga oshirilishi (homila sun'iy tushirilishi) talab qilinadi.

Yoki Litva JK 143-moddasida qayd etilishicha, "kimda-kim jismoniy yoki ruhiy zo'rlik ishlatib, ayolni noqonuniy abortga majburlasa, 2 yilgacha ozodlikdan mahrum etish yoki ozodlikni cheklash yoxud majburiy jamoat ishlariga hukm etiladi" [8].

Polsha JK 153-moddasida esa noqonuniy abort va abortga majburlash yagona dispozitsiyada bayon etilgan: “Kimda-kim homilador ayolga zoʻrlik ishlatib yoki uning rozilgisiz boshqacha usulda homilani tushirsa yoxud zoʻrlik, huquqqa xilof tahdid yoki aldov yoʻli bilan ayolni homilani tushirishga majburlasa, 6 oydan 8 yilgacha ozodlikdan mahrum etish bilan jazolanadi” [18].

Taʼkidlash lozimki, Polsha JKda Ispaniya JK kabi abortga majburlashning obyektiv tomoni kengroq, ushbu harakatlarni aldash yoʻli bilan amalga oshirish ham jinoiy jazolanishi nazarda tutilgan.

MDH davlatlari jinoiyat qonunlari tahlili shuni koʻrsatdiki, ushbu jinoiyat uchun javobgarlik alohida mustaqil moddada faqatgina Oʻzbekiston va Tojikiston JKda nazarda tutilgan. Xususan, Tojikiston JK 124-moddasida ham ayolni abort qilishga majburlaganlik uchun javobgarlik nazarda tutilgan boʻlib, unga koʻra, ayolni abort qilishga majburlashda, basharti buning natijasida abort qilingan boʻlsa, aybdor 2 yilgacha axloq tuzatish ishlari yoki shu muddatga ozodlikdan mahrum etish bilan jazolanadi.

Shu bilan birga, ayrim davlatlarda ayolni oʻz homilasini sunʼiy ravishda tushirishga majburlash noqonuniy abort uchun jinoiy javobgarlik belgilangan maxsus moddada alohida qism sifatida nazarda tutilgan. Masalan, Ukraina JKning “Noqonuniy abort yoki sterilizatsiya” deb nomlangan 134-moddasining ikkinchi qismida jabrlanuvchining ixtiyoriy rozilgisiz abortga majburlash uchun jinoiy javobgarlik belgilangan.

Xuddi shunday Turkiya JKda ham abortning obyektiv tomonini amalga oshirishda bevosita ishtirok etganlik, shuningdek, ayolni abort qilishga undaganlik (469-modda) uchun ham jinoiy javobgarlik yagona moddada belgilangan.

Bizning fikrimizcha, ayolni oʻz homilasini sunʼiy ravishda tushirishga majburlash hamda noqonuniy abort obyektiv tomoni va obyektiga koʻra mustaqil jinoiyat tarkiblari boʻlib, ularni yagona moddada birlashtirish toʻgʻri emas.

Ispaniyada esa ayolni qoʻrqitish, zoʻrlik ishlatish yoki aldov yoʻli bilan sunʼiy ravishda homilani tushirishga koʻndirganlik uchun ham jinoiy javobgarlik belgilangan. Ayolning abortga roziligi ixtiyoriy deb hisoblanishi uchun unga ushbu masalada qaror qabul qilish jarayonida tashqaridan majburlovchi taʼsir koʻrsatilmaganligi muhim. “Qaror qabul qilishda majburlov shakli turlicha boʻlishi mumkin, bunda asosiysi, uning harakatlari jabrlanuvchiga, uning yaqinlariga nisbatan zoʻrlik ishlatish yoki bunday zoʻrlik ishlatish bilan qoʻrqitish, mol-mulkini nobud qilish yoki shikast yetkazish, tuhmat qilish, jabrlanuvchi oshkor etishni istamagan maʼlumotni tarqatish bilan qoʻrqitish, ushbu shaxslarning huquq, erkinlik va qonuniy manfaatlarini kamsitishga qaratilgan boʻlishi kerak” [19].

Xulosalar

Yuqoridagi olimlarning fikrlarini hamda amaliyot materiallarini tahlil qilish asosida ayolni oʻz homilasini sunʼiy ravishda tushirishga majburlash muammosini har tomonlama tartibga solish va kelgusi faoliyatda bunday xatolarga yoʻl qoʻyilishining oldini olish uchun jinoiyat qonunini takomillashtirish boʻyicha JK 115-moddasini quyidagi tahrirda bayon etish taklif etiladi:

“115-modda. Ayolni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga aldash yoki majburlash

Ayolni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga aldash yoki majburlash, agar homila sun’iy tushirilgan bo‘lsa, –

bazaviy hisoblash miqdorining yuz baravaridan ikki yuz baravarigacha miqdorda jarima yoki uch yildan besh yilgacha muayyan huquqdan mahrum qilish yoxud uch yuz soatdan uch yuz oltmish soatgacha majburiy jamoat ishlari yoki ikki yilgacha axloq tuzatish ishlari bilan jazolanadi.

O‘sha harakatlar:

a) bir guruh shaxslar tomonidan oldindan til biriktirib sodir etilgan bo‘lsa;

b) moddiy tomondan, xizmat jihatidan yoki boshqa jihatdan aybdorga qaram bo‘lgan shaxsga nisbatan;

v) boshqacha og‘ir oqibatlariga sabab bo‘lsa, –

ikki yildan uch yilgacha axloq tuzatish ishlari yoki ikki yildan besh yilgacha ozodlikni cheklash yoxud besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi.

Mazkur bildirilgan takliflarning amalga oshirilishi ayolni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatini to‘liq tavsiflash, ularning ijtimoiy xavflilik xususiyatini to‘liq ko‘rsatish, shuningdek, ayolni o‘z homilasini sun’iy ravishda tushirishga majburlash jinoyatlarini to‘g‘ri kvalifikatsiya qilish imkonini beradi.

REFERENCES

1. Kondrashova T.V. Problemy ugolovnoy otvetstvennosti za prestupleniya protiv zhizni, zdorov’ya, polovoy svobody i polovoy neprikosnovennosti [Problems of criminal liability for crimes against life, health, sexual freedom and sexual integrity]. Ekaterinburg, 2000, p. 256.

2. Radchenko M.V. Nenadlezhashcheye vrachevaniye v reproduktivnoy sfere: ugolovno-pravovoy aspekt [Inappropriate medical treatment in the reproductive sphere: criminal legal aspect]. Ekaterinburg, 2002, p. 142.

3. Mashtaler Yu.F. Prinuzhdeniye k proizvodstvu aborta po ugolovnomu zakonodatel’sstvu Respubliki Belarus [Coercion to perform an abortion under the criminal legislation of the Republic of Belarus]. *Problems of fighting crime and training personnel for law enforcement agencies: Proceedings of the International scientific-practical conf.* Minsk, Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Belarus, 2021, p. 175.

4. Novosyolov G.P. Ucheniye ob ob’yekte prestupleniya [The doctrine of the object of crime]. Moscow, 2001, p. 208.

5. Semchenkov I.P. Ob’yekt prestupleniya: sotsial’no-filosofskiye i metodologicheskiye aspekty problemy [Object of the crime: social-philosophical and methodological aspects of the problem]. Moscow, 2003.

6. Demidov L.M., Lukin R.N. Ob"yekt i predmet prestupleniya po ugovnomu pravu Rossii: aktual'nyye problemy [The object and subject of the crime under Russian criminal law: current problems]. St. Petersburg, 2004, p. 27.

7. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksiga sharhlar [Comments on the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan]. Tashkent, Public Security University, 2021, special part, vol. 2, p. 111.

8. Mustafayev S.Ye. Ugolovno-nakazuyemoye preryvaniye beremennosti problemnyye aspekty ugolvnogo zakonodatel'stva [Criminally punishable termination of pregnancy problematic aspects of criminal legislation]. *Bulletin of Moscow University*, 2015, no. 1, pp. 111–112.

9. Kobozeva T.Yu. Kategoriya prinuzhdeniye v ugolovnom prave Rossii [Category coercion in Russian criminal law]. *Bulletin of Voronezh State University*, 2008, no. 1/4, pp. 22–23.

10. Kobozeva T.Yu. Prestupnoye prinuzhdeniye kak ugolovno-pravovaya kategoriya [Criminal coercion as a criminal legal category]. Moscow, 2011, pp. 10–11.

11. Kobozeva T.Yu. Vidy i osnovnyye sposoby prinuzhdeniya v ugolovnom prave [Types and main methods of coercion in criminal law]. *Judicial Authority in the Penza Region*, 2008, no. 5, pp. 31–32.

12. Kobozeva T.Yu. Prinuzhdeniye kak priznak obyektivnoy storony sostava prestupleniya [Coercion as a sign of the objective side of a crime]. *Gaps in Russian Legislation*, 2008, no. 2, pp. 22–23.

13. Criminal case no. 1-1807-2201/2 heard on August 1, 2022 by the Kasbi District Criminal Court.

14. Criminal case No. 1-1908-1801/55 considered by the Kumkurgan District Court on July 12, 2018.

15. Criminal case No. 10 1-1611-1802/84 heard on May 10, 2018 in Chust district court of Namangan region.

16. Spain Criminal Code. *Official State Gazette*, 1995, no. 281.

17. The Criminal Law, Riga, 1998, Art. 136. Available at: unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018405.pdf

18. Rashidov Sh.M. Osobennosti ugolovnoy otvetstvennosti za kriminalnyye aborty po ugovnomu zakonodatel'stvu Rossiyskoy Federatsii i nekotorykh zarubezhnykh stran [Peculiarities of criminal liability for criminal abortions under the criminal legislation of the Russian Federation and some foreign countries]. *Current Problems of Russian Law*, 2011, no. 1, pp. 223–224.

19. Trofimova D.A. Sostavy meditsinskikh prestupleniy po ugovnomu zakonodatel'stvu Respubliki Belarus [Compositions of "medical crimes" according to the criminal legislation of the Republic of Belarus]. *Electronic Collection Of Works of Young Specialists of Polo State University*, 2019, no. 27, p. 126.

KRIMINOLOGIYA

VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 3-son